

Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana

TOM XVIII, NÚM. 4

JULIOL-AGOST 1936

---

[1]

RESPOSTA ALS CATALANS (113-118)

Signat per elements representatius de totes les disciplines intel·lectuals, acaba d'ésser tramès als mallorquins un missatge, que és alhora d'agraïment per elevades aportacions espirituals rebudes, i una invitació a intensificar les actuacions conjuntes per un ideal comú de cultura i per un envigoriment de les forces de cohesió moral, social i patriòtica, avui mes necessàries que mai en la vida dels pobles.

Ni la més elemental cortesia pot deixar incorrespost aquest reconeixement dels catalans d'avui a tot allò que l'escola mallorquina aportà a la renaixença literària catalana, des dels primers jocs Florals restaurats; ni la sensibilitat col·lectiva més rudimentària pot esquivar la meditació davant el fet viu d'una cultura catalana, arborada pels seus capdavaners com un estendard de Futures victòries a la proa d'una nau de salvació, en mig de la depressió espiritual que travessa i amenaça el món de l'occident.

Per això, amb la nostra simple condició de mallorquins conscients, hereus i depositaris d'una tradició que ens emmotllà, i en la transmissió de la qual està el secret de la nostra subsistència com a poble, elevam aquí la veu per contestar aquell missatge. [114]

Amb la nostra resposta volem fer primer que res la triple afirmació d'una unitat de sang, de llengua i de cultura; afirmació de fidelitat a una pàtria natural que és, per damunt de tota política, la terra on és parlada la mateixa llengua nostra. L'afirmació que adreçam a la Catalunya immortal, la Catalunya de tots els catalans i de tots els temps, que s'estén del Rosselló a València, la del rei En Jaume i de Ramon Llull, la que ressorgí triomfant el dia que un mateix esperit començava d'agermanar, en els inicis d'una renaixença gloriosa, els primers vidents d'enllà i ença del mar, votats a la restauració de la nostra llengua.

Des que el rei En Jaume en 1229 conquistava Mallorca, la nostra illa ha seguit el seu camí per la història, coincident a voltes i d'altres divergent, unida o separada políticament de la Catalunya continental. No ens importa ara. Una realitat ha surat per damunt totes les altres, en tots els temps, a la nostra terra, i és la realitat única, incommovible, de la llengua viva. I amb aquesta realitat ens emparam avui per afirmar-nos a nosaltres mateixos, segurs de la força incoercible que l'idioma representa, i amb la qual fiam totes les esperances de durada com a col·lectivitat humana, arrelada en un solar comú i dotada d'un esperit i d'una fesomia pròpia.

L'afirmació d'una llengua és també l'afirmació d'una cultura. No creim equivocar-nos en assegurar inscrit l'esdevenidor cultural de Mallorca en l'òrbita de gravitació que la llengua li senyala. I en ratificar públicament l'adhesió a aquesta llengua i a la seva cultura, no entenem renunciar a cap de les característiques que han modelat al llarg dels segles la nostra fesomia popular, de la mateixa manera que han particularitzat la varietat del parlar mallorquí dins la unitat inexpugnable de la llengua catalana. Som i [115] serem fidels a una Mallorca que es vol afirmar profundament mallorquina i exaltar així la seva íntima i autèntica personalitat.

Davant el miracle vivent d'una cultura catalana que desplega als nostres ulls la seva carta de ciutadania en els centres de la cultura universal, no defugim de prendre posicions al seu redòs, amb tota la modèstia del nostre esforç. Aquesta adhesió, instintiva més que no reflexiva tal volta fins avui, hem de fer-la conscient, viva i estesa a tot el

nostre poble. I així responem a la crida que ens és feta, dispòsts a col·laborar en tots aquells actes i projectes encaminats a consagrar la nostra germanor essencial i la nostra comuna esperança.

Alfons Aguiló; Eugeni Aguiló; *Périt Agrònom*; F. de S. Aguiló, *metge*; F. de S. Aguiló, *professor*; J. Aguiló de Son Servera, *metge*; Caietà Aguiló, *President de la Secció Acadèmica de St. Cosme i St. Damià*; A. Albertí, *metge*; Guillem Alcover, *notari*; Pau Alcover de Haro, *advocat*; Antoni I. Alomar, *advocat*; Gabriel Alomar, *publicista*; Gabriel Alomar Esteve, *arquitecte*; Bartomeu Amengual, *Secretari de la Cambra de Comerç de Barcelona*; Manuel Andreu Fontirroig, *escriptor*; Andreu Arbona Oliver, *escriptor*; Miquel Arbona, *escriptor*; Miquel Arrom, *mestre*; Pere Aulí, *mestre nacional*; Mn. Bartomeu Barceló, *escriptor*; Pere Barceló, *Professor*; Miquel Bauçà Morell, *advocat*; Rosa Bennàssar, *Presidenta del Foment de Cultura de la Dona de Sóller*; Bartomeu Billoch, *escriptor*; Miquel Bisbal, *metge*; Jaume Busquets, *professor mercantil*; Damià Canals, *Llicenciat en Filosofia i Lletres*; Joan Capó, *Inspector 1a Ensenyança*; Jaume Cirera Prim, *químic*; Guillem Colom, *poeta*; Guillem Colom Casanovas, *geòleg*; Jaume Colom, Miquel Àngel Colomar, *escriptor*; [116] Jaume Comas, *metge*; Andreu Crespí, *professor*; Emili Darder, *metge*; Miquel Deyà, *mestre*; Miquel Dolç, *poeta*; Llorenç M. Duran, *mestre*; Miquel Duran, *escriptor*; Josep Ensenyat, *professor*; Fèlix Escalas, *advocat*; Joan Estelrich, *escriptor*; J. Feliu, *advocat*; Bartomeu Ferrà, *pintor*; Miquel Ferrà, *Llicenciat en Lletres*; Andreu Ferrer, *Director de l'Escola Graduada P. Garau*; Antònia Ferrer, *apotecària*; Jaume Ferrer, *odontòleg*; Margarida Ferrer, *Mestressa Nacional*; Josep Font Trias, *Doctor en Filosofia*; Miquel Font, *advocat*; Baltasar Forteza, *President de l'Orfeó Mallorquí*; Bartomeu Forteza, *enginyer agrònom*; Guillem Forteza, *arquitecte*; Miquel Forteza, *enginyer de camíns*; Rafel Forteza, *crític musical*; Lluís Frontera, *metge*; Vicens Furió Kobs, *President de la Comissió de Monuments*; Gabriel Fuster Mayans, *advocat*; Joan A. Fuster, *pintor*; Mn. Salvador Galmés, *Director de l'Edició de les Obres de Ramon Llull*; Miquel Garau Massanet, *perit industrial*;

Antoni Garau, *professor*; Llorenç Garcías, *botànic*; Antoni Giménez, *Director del Museu Arqueològic Lul·lià*; Bernat Jofre, *advocat*; Bernat Juan, *Director del Laboratori Municipal*; Vicenç Juan Serra, *industrial*; Joan Llabrés, *C. de l'Acadèmia de la Història*; A. Llobera, *President dels «Amics d'En Costa»*; Josep Malberti, *Conservador del Museu de Bellver*; Joan Marquès Arbona, *Director del «Sóller»*; Miquel Marquès Coll, *periodista*; Jaume Mas Porcel, *músic*; Joan Mascaró, *professor*; Gabriel Mayol, *metge*; Josep Mayol Trias, *odontòleg*; Maria Mayol, *professora*; Miquel Massutí, *del Laboratori Oceanogràfic*; J. Mir Peña, *metge*; Josep Miró Pastor, *advocat*; F. de B. Moll, *Director de L'Obra del Diccionari i de la Biblioteca «Les Illes d'Or»*; Faust Morell Grau; Ramon Morey Antich, *mestre*; Antoni Mulet, *Agent de Duanes*; Joan Mulet Roig, *advocat*; Andreu Muntaner, *professor*; Joan Muntaner, [117] *escriptor*; Guillem Nadal, *secretari d'Ambaixada*; Bernat Obrador, *extinent d'Alcalde*; Bartomeu Oliver, *Director de l'Institut Tècnic Eulalia*; Mateu Oliver Maimó, *músic*; P. Oliver Domenge, *apotecari*; P. Andreu de Palma, *odontòleg*; Joan Palou, *apotecari*; Antoni Parietti, *enginyer de camins*; Martina Pascual Vda. d'Obrador, *Bibliotecària*; Joan Petro, *mestre*; Josep Picó, *Director de l'Orfeó Mallorquí*; Antoni Pizà, *advocat*; Joan Pizà Ensenyat, *odontòleg*; Mossèn Antoni Pons, *historiador*; Fèlix Pons, *advocat*; Joan Pons, *llicenciat en Lletres*; Ferran Porcel, *Doctor en Història*; Josep Quiñones, *advocat*; Rafel Ramis Togores, *periodista*; Pere A. Reus, *advocat*; Gaspar Reynés, *metge*; Gaspar Reynés Quintana, *advocat*; Antoni Reynés, *odontòleg*; Guillem Roca Waring, *advocat*; Josep F. Rey, *odontòleg*; Ignasi F. Rey, *odontòleg*; Ignasi Ribas Muntaner, *professor*, Antoni Rosselló, *Pèrit Agrònom*; Bartomeu Rosselló Porcel, *Llicenciat en Lletres*; Marian Rovira, *metge*; Gaspar Rul·lan, *Membre de la «Royal Photographic Society of Great Britain»*; Miquel Sacanell, *escultor*; B. Sagrera, *mestre*; Antoni Sagristà, *dibuixant*; Maria Antònia Salvà; Antoni Salvà, *Director de «La Nostra Terra»*; Baltasar Samper, *músic*; Josep Sampol, *metge*; Joan Sancho Llodrà, *mestre nacional*; F. Sancho, *metge*; Joan Sancho Tous; Elvir Sans, *President de la Societat Arqueològica Lul·liana*; Bartomeu Sastre; Gabriel Sastre, *mestre nacional*; Antoni Mª Sbert, *Director de l'I. d' A. S.*

Universitària; Joan Sbert, Llicenciat en Lletres; Josep Serra, apotecari; M. M. Serra Pastor, escriptor; Pere Serra, mestre nacional; Pere Serra, metge; G. Serret Ramis; Àngel Soler, mestre; Mossèn Francesc Sureda Blanes, Regent de l'Escola Lliure de Lul·lisme; Josep Sureda Blanes, President de l'Associació per la Cultura de Mallorca; [118] Miquel Sureda Blanes, President del Museu Regional d'Artà; Mn. Joan M.ª Thomàs, Director de la Capella Clàssica de Mallorca; Andreu Torrens, veterinari; Jaume Torrens, apotecari; Joan Torrens, mestre; Martí Torrens, apotecari; J. Trian, metge; Joan I. Valentí, psiquiatra; Damià Vidal, notari; Francesc Vidal Burdils, escriptor; Martí Vila, metge.

LOCUCIONS TOPIQUES VALENCIANES (118-134)

(Continuació)

F 9 *En Navajas, chicas guapas;
Segorbe, los colaboradores;
Altura, la levadura,
y Gátova los ladrones*
(a Navaixes)

F 10 *Si me quieres dimelo,
y si no me voy a Altura,
que hay una Virgen de Gracia
que todos los males cura.*
(Vergara 72)

F 11 *En Castenó,
una sí y otra no.*
(a Navaixes)

Kast[e]n[ó] és la pronúncia popular de *Castell-Nou*, poble que IGEC anomena *Castelnovo*. Comp. *prou* pron. *pr[ó]* (= esp. *bastante*).

F 12 *Las de Geldo*
lo dan por un sueldo.

(Vergara 143)

[119]

F 13 *Las chicas de Geldo*
no llevan camisa,
ni puños ni cuello

(a Aín)

F 14 *En navajas hay que ver*
la fuente con trece chorros,
que en medio tiene una chorra
que echa más agua que todos

(a Navaixes)

Ès un mascaró ornamental que hi ha enmig i que no tira gens d'aigua

F 15 *Las mocicas de Segorbe*
cuando van al agua al río
debajo del delantal
llevan un conejo vivo

(a Aín)

F 16 *Entre Sot y Soneja*
mataron una burra vieja,
en Algar
la acabaron de pelar,
y en Gilete

le quitaron el ojete

(a Sogorb)

F 17 *Ser més lladre que Soneja.*

(Alberola 262)

F 18 *Les xiques de la Vall*

totes s'arranquen el monyo

perque no els fan ball.

(a Aín)

Les de la Vall de Monezil o de dalt. [120]

G. ELS SERRANS. —Aquesta comarca és formada per la conca alta valenciana del riu Túria de Bugarra en amunt, amb els afluents riu de Xera, riu de Xelva, i rambla Castellarda. Les muntanyes d'Andilla i la Cova Santa la separen de les vessants del Palància, i pel S. la tanquen la Serra d'Alèdua que era la frontera amb Castella abans de la divisió provincial i encara és avui la divisòria eclesiàstica de les diòcesis de València i Conca, i la Serra Urrea que la separa de la Foia de Bunyol.¹ Hi hagué un regne de Taifa a Altpont, i diversos comtats i baronies en els temps forals. Tots els pobles d'aquesta comarca parlen aragonès.

Al·lusius a pobles d'aquesta comarca són els següents tòpics:

G1 *Cucala juga a les xapes*

i Santes cobra el barato,

---

¹ Nota (1) de l'original: Coincideix exactament aquesta descripció amb la de Mateu 99. Aquest autor també fixa una altra comarca valenciana: «El recó d'Ademús» (pàg. 102) de què jo no tractaré per falta de materials. Tampoc no parlaré, per aquest mateix motiu, de la comarca de «Requena i Utiel», que, si bé fins fa només un segle no pertanyia administrativament a València, la seva geografia i la seva economia ja determinaven la seva valenciania, reconeguda ja en antics tractats dels reis, i sentida avui per tots els naturals d'aquelles contrades.

*en lo Villar i en Alcubles
estant tocant a rebato.*

(Dumenge 5)

Episodi de la Guerra Carlina, cfr. D. 21

G 2 *Santa Bàrbara en Casinos;
en Losa, San Sebastián;
San Antón en las Alcublas,
y la Paz en el Villar*

(a Casinos)

[121]

G 3 *Se pensaban los de Alcublas
el hacer un adelanto
en tirar al Santo Cristo
a la balsa del esparto.*

(a Casinos)

L'hi tiraren perquè no plovia.

G 4 *Vent a Andilla, calfa el sèu.*

(Vergara 72)

És probable que hi haja temporal de Llevant.

G 5 *Els d'Andilla són rabuts.*

(a Casinos)

G 6 *Allà van los de Bugarra,
que rejodidos que son,
que llevan al Santo Cristo
tripa arriba y cara al sol.*

(a Casinos)

G 7 *Entre Calles y Domeño,
a Loriguilla a parar;
Si te vas a Loriguilla,
llévate qué manducar*
(a Casinos)

G 8 *Les xurretes del Villar
al cresol diuen candil,
a la finestra ventana
i al joliverd peregil.*
(a Casinos)

Es la mateixa cançó de Ç 13, Z 19.

G 9 *En el Villar
trauen els gossos a cagar
de nit i de dia
i quant toca l'avemaria.*
(a Casinos)

Els dos primers versos són els de les dites de E 3, V 5.

G 10 *Els de Xelva són andalousos.*
(a Casinos)

[122]

G 11 *Els nabets de la Yesa
són molt gustosos;
mes no veus que sel's mengen
ni els gats ni els gossos;
no me'ls alabes.
que per a nabs i cebes,
preferixc faves.*
(M. Gadea, a-315)

G 12 *Les xiques d'ahí en amunt
totes són altes i primes
que pareixen escaletes
d'ajocar-se les gallines.*

(a Quart de Poblet)

Els pobles serrans són coneguts al Camp de Llíria i al Pla de Quart per «els pobles d'ahí en amunt».

H. XIVA I LA FOIA DE BUNYOL. —Les serres de Gabaldor, Urrea i la Rodana separen aquesta comarca dels Serrans i del Camp de Llíria i la Serra Pelengissa de Torrent i el Pla de Quart, i la Serra Martés la tanca per l'O. i pel S. A la conca alta del riu de Xest es subagrupen Xiva i Godelleta, i Xestalcamp antics comtats, i a la part alta del riu Magro amb el seu afluent la riera de Bunyol trobem la subcomarca coneguda per «la Foia de Bunyol», a la qual correspongué un comtat, formada per Bunyol, Iàtova, Macastre, Alboraiç i Setaigües.² Tots aquests pobles parlen aragonès.

Heusací els tòpics al·lusius arreplegats:

H 1 *En Alborache las zorras
y en Macastre las hormigas,
en Buñol las calabazas
y en Torís las caras finas.*

(a Torís)

[123]

H 2 *Mira si he corrido tierras
que he estado en Alborache,
en Yàtova y en Buñol*

---

² Nota (1) de l'original: Es la comarca descrita per *Mateu* 104.

y en la ciudad de Macastre.

(a Torís)

Són els pobles de la Foia de Bunyol. La mateixa forma de cançó a A 1,
A 11, Ñ 9, P 11, T 17, R 6.

H 3 *Viva Cheste, viva Chiva,
viva Requena y Utiel,
viva la media naranja
que han hecho nueva en Teruel.*

(a Quart de Poblet)

H 4 *Reliquias de Pedro y Pablo
en este pueblo tenemos;
sólo en Godella y Roma
estas maravillas vemos.*

(a Godelleta)

H 5 *Golletana rabuda,
al entrar en Golleta
te dejas la burra.*

(a Torís)

Godelleta pronunciat vulgarment *g[olíé]ta*.

H 6 *En Mocastra,
si plou, la deixen caure.*

(Alberola 98)

Això mateix diuen de A 21, E 13, J 32, T 10.

H 7 *Qui per Xiva passa
i no ha segut batejat,*

*passa per l'infern
i no s'ha cremat.*

(Alberola 242)

A Xiva hi ha una font monumental amb vint brols. [124]

I. EL CAMP DE LLÍRIA I LA CALDERONA. —Separant les vessants del Palància i del Túria i l'Arquebisbat de València del Bisbat de Sogorb, hi ha una contrada serrana «la Calderona», que parla valencià; al S. d'ella s'estén el Camp de Lliria tancat per la Rodana, el riu i les muntanyetes de Paterna. Tota la comarca és de llengua catalana, excepte Marines, Gàtova i Pedralba.

Heus ací els noms populars del municipis que la formen:

Benaguasil: b[e]nawasíl; b[e]niɣwasíl (a Casinos), b[e]n[ey]wazíl
(Cullera)

Benissanó: b[e]nisanó

Bétera: bét[e]ra

Casinos: Kasin[o]s

Gàtova: gát[oβ]a

Marinas: marinas, marin[e]s (Serra)

Lliria: lírja; lírja (Pedralba)

Nàquera: ná[k]e]ra

Olocau de la Calderona: al[o]kaw

Pedralba: p[e]dráɫβa

La Pobla de Vallbona: la póβla

Riba-roja de Túria: riβar[ótʃ]a; riβar[ó]ya (Pedralba)

Serra de la Calderona: s[é]rra; sj[é]rra (a Marinas)

Vilamarxant: biλamartʃánt

Els tòpics arrellegats relatius a aquests pobles són els següents:

I 1 *En Vilamarxant, flatosos;
en Riba-roja, esquerrers;
en Lliria, culipardals,
i en Benaguasil, figuers.*
(M. Gadea, a-85)

Són els malnoms respectius del habitants.

I 2 *En Lliria són uns fartons
que es mengen la cansalada,
i en Benaguasil la cona,
perque és gent desfargalada*
(a Casinos)

[125]

I 3 *Benaguasil,
gent de fosil.*
(a Vilamarxant)

I 4 *Benissanó.
gent de canó.*
(a Vilamarxant)

I 5 *iBenissanó, Benissanó!
xica terra i xic sermó.*
(a Casinos)

És el mateix de B 11

I 6 *El sord de Benissanó,
que sentia el quarts,
i les hores no.*
(a València)

I 7 *Per a lletjos, en la Pobla;
les Ventes, gent de muntó,
i pa sord de conveniència,
el sord de Benissanó.*
(M. Gadea, a-214)

I 8 *Haver més gent que en Bétera*
(a Cullera)

També ho diuen de K 94.

I 9 *¿Quién se ha visto en don Casinos
con carretera real,
y una fuente de dos caños
hecha por un liberal?*
(a Lliria)

I 10 *A Cerveret
ves dret;
puges calçat i vestit,
baixes descalç i nuet.*
(a Lliria)

I 11 *Els de Lliria són güels.*
(a Casinos)

[126]

I 13 *El manco de Lliria, que menjava miques pel braç*
(Galiana 30)

I 14 *Todos los que son de Liria
cantan la jota liriana;*

*yo, como soy de Valencia,
canto lo que me da la gana.*

(Ensisam 600)

I 15 *De Alicante, alicantino;
si soy de Murcia, murciano;
si soy de Lorca, lorquino;
si soy de Liria, liriano,*

(Ensisam 562)

I 16 *Dolç com la mel és l'arrop
que en Benigani es fabrica,
però guanyar-los no pot
als torrons de gat de Llíria.*

(Ensisam 34)

I 17 *Adéu, Sant Miquel de Llíria,
i a les beates també,
que jo me'n vaig a València
i Déu sap quant tornaré.*

(Pitos i flautes 229)

I 18 *Por las montañas de Liria
se pasea San Miguel
con una espada en la mano
cual si fuera el mismo rey.*

(a Casinos)

I 19 *Nàquera i Serra
gent del dimoni;
per mitja figa
maten un home.*

(a Rafelbunyol)

Noteu la rima [ó]-i amb [ó]-e.

I 20 *Nàquera, naquerreña,
hacer leña donde quiera,*

[127]

*con una burra blanca
y otra negra;
para firma pongo: «ñac».*

(a Rafelbunyol)

I 21 *Riba-roja l'aigua roja,
i el molí sense forment;
si volen les xiques guapes
han de vindre a Carcaixent.*

(a Quart de Poblet)

La mateixa cançó a L 21, L 10. Cançons semblants amb el tercer vers idèntics, A 3, B 9, L 39.

I 22 *Riba-roja
terra roja*

(a Lliria)

I 23 *Les xiques de Riba-roja
totes són caragoleres,
tenen la panxa rasposa
de pujar dalt les moreres.*

(a Quart P.)

La mateixa cançó a Q 5, K 9, P 13.

I 24 *Eixint de Vilamarxant*
em trobí un bolsillo buit;
i al vore'l diguí a l' instant:
—De bolsillos ja estic cuit
lo que busque jo és l' arjant.

(*Ensisam* 128)

[128]

J. TORRENT I EL PLA DE QUART. —Entre el riu Túria i la Serra Pelengissa que separa les rieres del barranc de Torrent i riu de Xest de les del barranc de Picassent, s'estén aquesta comarca que és el lligam natural de les de Lliria, Xiva, l'horta de València i la Ribera baixa. Tota la comarca parla valencià.³

Comprèn els següents municipis:

Aldaia: aldáya

Alaquàs: alakwás

Manises: manís[e]s; maníz[e]s (Cullera)

Mislata: mizláta

Paiporta: pajp[ó]rta

Picanya: piká[ɲ]a

Quart de Poblet: kwárt [d[e] p[oβ]lét

Torís: torís, turís

Torrent: t[o]rént

Xirivella: tʃiriβéla, tʃilβéla

Els tòpics referents a aquests pobles són els següents:

J 1 *Gent del Pla,*

---

³ Nota (1) de l'original: En aquest treball es prescindeix, per falta de materials, de la comarca «Pelengissa-la Falaguera» tractada per *Mateu* 105 i que haurà de figurar a totes les divisions comarcals del País Valencià.

a on l'envies va.

(a Quart)

J 2 *Per a bragats en Torrent,
pa càneus els aldaiers,
Alaquàs pa boca-culs,
Manises pa novigers*

(M. Gadea, a 26)

Són els malnoms respectius. A Alaquàs fan perols i els comencen a fer pel cul.

J 3 *En València s'usa el monyo,
en Benaguasil rodet, [129]
en Manises caragols
i en Alaquàs perolets.*

(a Quart de Poblet)

També al·lusiú a les variants de pentinar-se.

J 4 *Parèixer la carxofa d'Aldaia.*

(a Quart P.)

A la processó col·loquen dalt la porta de l'església una gran carxofa de fusta que s'obrí, i apareix dins ella un nen vestit d'àngel que diu una poesia. Anàleg L 56, Y 11.

J 5 *San Onofre rey de Hungria
a Cuarte vino a parar,
y los moruchos de Aldaya
se lo querían llevar.*

(a Quart P.)

- J 6 *Fent perols Cento Clavilla,
en lo poble d'Alaquàs
li va agafar l'arestilla
i en féu un com un cabàs.*
(Ensisam, 53)
- J 7 *Xiques de Quart i Manises
podeu lligar les trenilles,
que les de Paterna tenen
més grosses les pantorrilles.*
(a Quart P.)
- J 8 *Els de Manises, novigers i farautes.*
(M. Gadea, a-156)
- J 9 *Anar a Manises a encarregar el nóvio.*
(a València)
- J 10 *En passar per la creu de Mislata
guardar la capa.*
(a València)

El poble de Mislata és als ravals de València, i els seus habitants tenen fama d'ésser els rodamóns míseros i lladres que són sempre paràsits de les ciutats importants. *M. Gadea*, a-62 dóna una altra versió: [130]

*Mislata i la Creu
la Creu i Mislata,
com beques un poc
ja no veus la capa.*

- J 11 *Les fadrines de Mislata*
diu que es posen de floreros
quan saben que algú els va a dir:
—¿Tu me vols a mi, salero?
(Ensisam 65)
- J 12 *Sempre que vaig a Mislata*
veig unes xiques tan mones
que si no fóra pecat
me les en duria totes
(Ensisam 96)
- J 13 *Des de Llevant a Ponent,*
des de Ponent a Llevant,
no hi ha xiques més boniques,
que les que en Mislata hi ha.
(Ensisam 32)
- J 14 *Torrent, Picanya i Paiporta*
Benetússer i Alfafar,
Poble-nou i Sedaví,
Xirivella i Campanar.
(Ensisam 108)
- J 15 *Paiporta,*
deixa el pa, i tanca la porta.
(a Benifaió)
- J 16 *Picanya*
cada u s'apanya.
(a Benifaió)

J 17 *En Liria hay un San Miguel
y en Valencia un San Vicente,
y en Quart hay un San Onofre
que le dice al sol: —iDetente!*
(a Quart P.)

[131]

J 18 *En Quart, mai apleguen a onça.*
(a Quart P.)

Alberola 94 diu «a onze»; ès una errada probablement.

J 19 *Quart de Poblet,
a robar al barranquet
amb pistola i gavinet.*
(a Quart P.)

J 20 *Com l'escolà de Quart,
sempre corrents
y sempre fa tard.*
(a València)

J 21 *Parèixer el tonto de Quart.*
(Alberola 200)

J 22 *Són les xiques de Quart
pomell de roses,
i ací lo que sobra,
són quatre coses:
aixa de polvos,
colorets i patilles,*

modes de monyo.

(a Quart P.)

J 23 *Olí de puça,
olí de vell,
València la Vella,
acatxa el martell.*

(a Quart P.)

València la Vella és el nom popular d'unes ruïnes existents en terme de Quart. És una de les cançons que canten els nens el dimecres de cendra. Heus ací una altra versió, també de Quart:

*Olí de puça
la sangrantussa,
olí de vell
acatxar el martell.*

[132]

J 24 *València la Vella
fulles de rave;
ha caigut una iglésia
i ha mort un flare*

(a Quart P.)

J 25 *¿De Torrent i bovo?
Canta-li un trovo.
I si és de Torís,
canta-li'n sis.*

(a Torrent i a Torís)

Els dos primers versos són la mateixa dita de D 57, K 3, P 9, T 9, Y 7, X 26.

J 26 *Una rabosa i un rabosot s'ajuntaren per un camí portant cadascun una llebre a la boca. La rabosa li preguntà al rabosot: —¿A on vas? —A Guadassuar, contestà ell, i en obrir la boca li caigué la llebre, que la rabosa agafá; i volen venjar-se, li preguntà el rabosot a ella: —¿I tu, cap a on vas? —A Torrent, contestà ella amb les dents ben apretades i sense amollar la llebre.*

(a Cullera)

El mateix conte lleugerament modificat a R 16, R 21.

J 27 *Torrent,
bon poble i mala gent.*

(a Quart P.)

Es anàleg a M 23, O 16, P 19, R 37.

J 28 *Granerers com en Torrent
no els voràs en cap de banda,
puix amb la sarieta al coll
corren més de mitja Espanya.*

(Ensisam 55)

J 29 *Torrentina,
puta fina.*

(a Quart P.)

Repetició de B 16, D 9, F 6.

[133]

J 30 *Acabar-se a garrotades com el ball de Torrent.*
(a València)

El Ball de Torrent era una pantomima molt aparatosa. Repetit a O 19.

J 31 *El milacre de Torrent:*
el sol fora i ploguent.
(a Torís)

J 32 *Farem com en Torrent,*
que quant plou, la deixen caure.
(a Quart P.)

També o diuen a A 21, E 13, H 6, T 10.

J 33 *En Torís,*
bones dones i bon vi.
(a Torís)

J 34 *De Torís,*
en un dia tres.
(a Torís)

El mateix dia penjaren tres torissans.

J 35 *Dona bella,*
la de Xirivella.
(a Quart P.)

J 36 *En Xirivella,*
els hòmens de la corbella.
(Ensisam 56)

J 37 *El retor de Xirivella,
una sabata nova i l'altra vella.*
(a València)

Anàleg a A 16, R 48.

J 38 *Les xiques de Xirivella
totes van a l'aigua al pou,
i es diuen unes a altres:
Si a tu et pica, a mi me cou.*
(a Quart P.)

La mateixa cançó a B 27, C 16. [134]

K. L'HORTA DE VALÈNCIA. —És una comarca determinada per la part baixa del Túria, personalisada per la xarxa famosa de les séquies. La tanquen les terres altes de Montcada, vora el camp de Lliria, Vilamarxant, Godella, el Pla de Quart i Torrent.

Heus ací el noms populars del municipis de la comarca:

Albalat de Mossèn Sorell: aɫβalàt d[e] m[o]sén sor[éɫ]

Alboraia: aɫβoráya

Albuixec: aɫβuijék

Alfara del Patriarca: aɫfára (del patrjárka)

Almàssera: armás[e]ra, aɫmás[e]ra

Bonrepòs i Mirambell: b[ó]nr[e]p[ó]st, b[ó]nrep[ó]s: mirambéɫ

Burjassot: burtʃas[ó]t

La Creu del Puig: la kréw

Foios: f[ó]y[o]s

Godella: g[o]déla
Massalfassar: masaɫfasár
Massamagrell: masamagréa
Meliana: m[e]ljána
Montcada de l'Horta: m[o]ŋká
Musseros: musér[o]s
Paterna: pat[é]rna
El Puig: lo pútʃ, el pútʃ
Puçol: pus[ó]l
Rafelbunyol: raf[é]lbunjól
Rocafort de l'Horta: r[o]kaf[ó]rt
Sedaví: s[eð]aβí
Tavernes Blanques: ta[βé]rn[e]s (blaŋk[e]s)
València: balénsja; valénsja (Cullera); bəl[é]nsiə (barcelona); vəl[é]nsi
(Mallorca)
Les Ventes d'Emperador: l[e]zβént[e]s (d[e] l[e]mp[e]raór)
Vinalesa: binalésa

M. SANCHIS GUARNER

(continuarà)

[135]

CRONICA (135)

Amics morts

Dia 22 d'abril d'enguany morí a Manacor l'amo ANDREU ALCOVER I SUREDA, germà major del nostre inoblidable fundador Mn. Alcover, a l'edat de 81 anys. Com tots els seus germans, l'amo Andreu era home d'una gran integritat moral i de clara intel·ligència: malgrat d'haver estat conrador de la terra tota sa vida, era d'esperit cultivat, gràcies a la seva gran afició a la lectura. La nostra obra li deu precioses informacions sobre molts d'aspectes del parlar i de la vida popular de Mallorca.

Dins el mes de juny, després de llarga malaltia, morí en aquesta ciutat de Palma el Dr. JOAN IGNACI VALENTÍ I MARROIG, il·lustre metge psiquiatra, subdirector del Manicomi Provincial de les Balears i acèrrim mallorquinista. Estava inscrit a la Lliga de Socis Protectors del Diccionari i ens distingia amb la seva valuosa amistat personal. Deixa una partida de treballs interessantíssims sobre psiquiatria, uns encara inèdits, altres publicats a la revista *La Nostra Terra*; tenim entès que dins poc temps es reunirà en un volum tot quant va escriure damunt aquella especialitat mèdico-pedagògica, en la qual era un vertader mestre.

Que vegem en el cel aquests dos bons amics que ens han deixat i que eren tan bons cristians en la pràctica com en la convicció.

Fins al desembre!

Aquest nombre del BOLLETÍ, que val pels mesos de juliol i agost, surt amb anticipació perquè a la darrerria de juliol el nostre Director ha d'emprendre un viatge d'estudi que durarà de tres a quatre mesos, en el qual recorrerà tota Catalunya, acompanyat del Sr. Sanchis Guarner, per

acabar la replega de materials destinats a l'«Atlas Lingüístic de la Península Ibèrica».

Avisam els nostres subscriptors que, per causa del dit viatge, no rebran altre nombre del BOLLETÍ fins al mes de desembre, en què sortirà un fascicle que equivaldrà en extensió a quatre fascicles ordinaris, a fi de rescabalar les pàgines que haurien d'aparèixer durant els quatre mesos de silenci. [136]

PUBLICACIONS REBUDES EN LA NOSTRA REDACCIÓ (136)

JOAN AMADES. *Balls populars*. Amb un prefaci de Joan Llongueres. 1936, Imp. F. Camps Calmet. Tàrrrega. —72 pàgs.

JOAN AMADES. *Cançons populars humorístiques*. 1936. Imp. F. Camps Calmet, Tàrrrega. —158 pàgs.

JOAN AMADES. *Carrerons i placetes de Barcelona que no passen*. Barcelona. 1936. —18 pàgs.

Archiv für das Studium der neueren Sprachen. Bibliographie. Sonderabdruck aus Band 169, Heft. 1-2, April 1936.

[Interessant sèrie de recensions sobre filologia romànica, redactades pel prof. G. Rohlf; entre altres obres, ressenya el nostre Bolletí, el nostre Diccionari, el *Butlletí de Dialectologia Catalana*, la nostra edició del «Corbatxo», el llibre *Arcaísmos dialectales* d'Aurelio M. Espinosa, etc.].

Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana. Tria de JOSEP Mª CAPDEVILA, 3ª edició. Col·lecció Popular Barcino, volum LXX. Barcelona, 1936. —192 pàgs.

DELFI DALMAU. *Poliglotisme passiu*. Publicacions de «La Revista». Barcelona. 1936. —128 pàgs.

MIQUEL DURAN DE VALENCIA. *Teodor Llorente*. Col·lecció Popular Barcino, volum CXXVII. Barcelona, 1936. —64 pàgs.

AURELIO M. ESPINOSA, hijo. *Arcaísmos dialectales. La conservación de «s» y «z» sonoras en Cáceres y Salamanca*. Revista de Filología Española. Anejo XIX. Madrid, 1935. —XXXII + 256 pàgs.

MIQUEL FORTEZA PINYA. *L'íntim recer*. Poesíes, Mallorca, 1936. —164 pàgs.

TOMÀS GARCÍA FIGUERAS. *Lo africano en las comedias de Lope de Vega*. Conferencia pronunciada en el Teatro Cervantes de Ceuta, con ocasión del Homenaje a Lope de Vega, en la noche del 25 de octubre de 1935. Impr. «Africa», Ceuta, 1935.—50 pàgs.

Glossaire des patois de la Suisse Romande rédigé par L. Gauchat, J. JEANJAQUET, E. TAPPOLET avec la col·laboration de E. MURET et P. AEBISCHER. Neuchâtel & París, 1934. Fascicule XII (*assiettée-aval*).

ALFONS MASERES. *Joan Maragall*. Col·lecció Popular Barcino, volum CXXVIII. Barcelona, 1936. —64 pàgs.

Impremta M. ALCOVER